

Голові спеціалізованої вченої ради
з присудження ступеня доктора
філософії ДФ 17.127.001
Класичного приватного університету
доктору наук з державного управління,
професору **Мерзляк А.В.**

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора наук з державного управління, професора, директора Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування

Горника Володимира Гнатовича

на дисертаційну роботу Акімова Андрія Володимировича

на тему: «Концептуальні основи електронного урядування в системі місцевих громад»

подану на захист у спеціалізовану вчену раду ДФ 17.127.001

Класичного приватного університету на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління і адміністрування»

Актуальність теми. Розвиток сучасного суспільства характеризується новими реаліями, які забезпечуються використанням нових інтелектуальних технологій в умовах обмеженої кількості природних ресурсів та факторів виробництва. Формуються нові види та способи публічного управління, серед яких переважають: «електронна демократія», «електронне урядування», як форми та методи управлінських відносин, їх структурна організація, системний устрій публічного управління і адміністрування, схема суспільних взаємовідносин в громадах. Значна частина суспільних відносин переміщується

в інтернет-простір, що забезпечує безмежність вільного спілкування та практично необмежене місце для організації будь-якої суспільної діяльності, динаміку рухів об'єктів та суб'єктів суспільного управління, забезпечення належного управлінського впливу. Потреба в управлінських ресурсах, технологіях для розвитку іманентна кожній соціальній формації. Місцеве самоврядування, особливо в умовах проголошеної децентралізації, є потенційно одним з найбільш демократичних управлінських інститутів, здатних сприяти досягненню компромісу між потребами громадян і державною політикою. Отже, електронна демократія в сфері діяльності органів місцевого самоврядування та громад є важливим завданням науки та практики державного управління.

Місцевим громадам не надано достатньої можливості приймати участь у процесах та процедурах публічного управління, а місцеве самоврядування традиційно розглядається як допоміжна ланка державного управління, яка не працює, як самодостатній суб'єкт управління громадою. Незадовільний стан забезпечення місцевих громад фінансовими, інфраструктурними та інституціональними засобами створює необхідність активного пошуку інноваційних технологій та внутрішніх ресурсів розвитку.

Вищезазначена ситуація зумовлює високу актуальність даної теми, а прогресування низки управлінських проблем у місцевому самоврядуванні потребує їх комплексного вирішення з огляду на методологію вітчизняної та зарубіжної науки, розширення та систематизації досвіду в практиці та теорії публічного управління.

Існує нагальна необхідність у реалізації системного підходу до питань електронного урядування у діяльності органів місцевого самоврядування та життєдіяльності місцевих громад, розробки заходів практичної реалізації місцевого самоврядування та забезпечення участі громадян в процесах управління. Специфікою вивчення методів електронного урядування є той факт, що теорія публічного управління (як і менеджменту, у цілому) не завжди

встигає за практичною сферою, розвитком та впровадженням інформаційних технологій в управлінні.

Недостатньо уваги науковцями та практиками приділено використанню інформаційних технологій в практиці публічного управління, створенні та розширенню джерел інформаційних ресурсів для забезпечення життєдіяльності місцевих громад, підвищення ефективності публічного управління територіями та забезпечення належної участі громадян в управлінській діяльності.

Актуальність проблеми, поставленої та реалізованої в дисертаційній роботі Акімова А.В., зумовлена необхідністю розробки нових концептуальних підходів до впровадження електронного урядування в системі місцевих громад. Дисертаційне дослідження спрямоване на розробку концептуальних основ електронного урядування на рівні управління місцевими громадами в умовах політичних та економічних трансформацій.

У першому розділі дисертації розкрито теоретичні аспекти та ключові поняття, електронного урядування, електронної демократії, цифрової трансформації, електронного уряду. Поняття та їх зміст співвіднесені між собою та проаналізовані у контексті їх взаємодії в умовах децентралізації. Визначено умови впровадження електронного урядування: наявність цифрової готовності, легітимність цифрових засобів урядування. Розглянуто зміст, значення та умови функціонування електронної демократії, як середовища для впровадження та функціонування електронного урядування. Заслуговує на увагу запропонований теоретико-методологічний підхід, що спрямований на порівняння показників конкурентоспроможності територій з показниками, що стосуються рівня впровадження цифрових технологій, розвитку інститутів, які мають відношення державних послуг.

У другому розділі розглянуто сучасний стан еволюції електронного урядування, етапи його впровадження, досвід розвинутих країн у впровадженні електронного урядування та програм його розвитку. Доведено, що стан цифрової готовності суспільства є ключовою умовою впровадження

електронного урядування та забезпечує його економічну доцільність з точки зору суспільних витрат. Дисертантом охарактеризовано міжнародний досвід реалізації електронного урядування, етапи впровадження електронного урядування у різних регіонах України та на центральному рівні. Порівняно показники Індексу Глобальної конкурентоспроможності у зв'язку із показниками, які стосуються електронного урядування та електронної демократії. Розглянуті показники об'єднаних територіальних громад, які стосуються електронного урядування в розрізі адміністративних послуг, які надаються органами місцевого самоврядування.

У третьому розділі розглянуто, власне, концептуальні основи впровадження електронного урядування на рівні місцевих громад у контексті державної політики діджиталізації та в умовах децентралізації. Дисертантом сформульовані ключові концептуальні основи впровадження електронного урядування на рівні місцевих територіальних громад, що полягають у забезпеченні технологічної, економічної готовності. Відслідковується прямий зв'язок між динамікою процесів, що стосуються створення об'єднаних територіальних громад, консолідацією ресурсів та актуалізацією електронного урядування.

Здобувачем проаналізовано організаційні засади та нормативну базу електронного урядування в Україні, виявлено невідповідність сучасним умовам, та на основі зарубіжного досвіду запропоновано рекомендації по їх вдосконаленню та створенню умов для реалізації концепції електронного урядування у місцевих громадах.

Автор обґрунтовує і рекомендує вдосконалити законодавство у сфері електронного урядування у сфері місцевих територіальних громад. Завершується робота розгорнутими висновками, які послідовно і логічно впливають з її змісту та відображають основні результати дослідження.

Оцінка та значущість наукової новизни результатів дисертаційної роботи. Наукова новизна дослідження полягає у поглибленні розуміння теоретико-методологічних засад електронного урядування в системі місцевих

громад.

Запропоновані в дисертаційній роботі наукові підходи, висновки та практичні рекомендації поглиблюють розуміння змісту та сутності електронного урядування у місцевих громадах, вони можуть бути використані у Концепції електронного урядування в Україні до 2025 року

У відповідності з науковими концептуальними положеннями дисертації було отримано наукові результати, серед яких найбільш важливими є такі:

1. Дисертантом розширено трактування сутності понять: «електронне урядування», «електронний уряд», «електронна демократія», «платформа електронного урядування», «архітектура електронного урядування» - визначено, що є важливим для поглибленого розуміння їх ролі в системі місцевих громад.

2. На міждисциплінарному рівні були розкриті суперечливості методологічних підходів аналізу електронного урядування, уточнені напрямки розвитку та концептуальні основи електронного урядування в місцевих громадах.

3. На основі аналізу практик, праць українських та зарубіжних вчених було систематизовано досвід трансформації державного управління в електронне урядування, формуванні концептуальних основ електронного урядування.

4. Важливим здобутком для розвитку публічного управління є розроблений та запропонований автором концептуальний підхід до впровадження електронного урядування в систему місцевих громад, що полягає у досягненні синергії з ключовими бустерами електронного урядування: цифрова готовність громади та електронна демократія.

5. Сформовані автором пріоритетні напрями застосування концептуальних основ електронного урядування в публічному управлінні враховують сучасні умови цифрової трансформації.

Практичне значення одержаних результатів та їх впровадження.
Дисертація є цілісною і завершеною науково-кваліфікаційною роботою, її

результати характеризуються теоретичною і практичною значущістю. Зроблені в дисертаційній роботі полягає в концептуальному обґрунтуванні напрямів і джерел впровадження електронного урядування в системі органів місцевого самоврядування. Наукові результати дослідження доведено до рівня конкретних рекомендацій, положень і методика. Їх використано в практичній діяльності органів місцевого самоврядування, процесах підтримки цифрової трансформації місцевого самоврядування, при виробленні науково-практичних рішень у системі державного управління та місцевого самоврядування в Україні. Основні теоретичні висновки та практичні рекомендації, що висловлені у дисертації можуть бути корисними для подальшої наукової роботи та у навчальному процесі в університеті.

Матеріали, що покладено у основу дисертації, її висновки відповідають комплексному науковому підходу Запорізького національного університету та застосовані у розробці наукових тем: «Сучасні напрямки розвитку менеджменту зовнішньоекономічної діяльності в Україні» (номер державної реєстрації 0114U002650) та «Напрямки інноваційного розвитку бізнес-процесів підприємств та організацій в умовах інтернаціоналізації економіки» (номер державної реєстрації 0120U000371).

Пропозиції щодо напрямів інформаційного забезпечення місцевого самоврядування реалізовані в діяльності Кушугумської ОТГ (довідка про впровадження № 01-32/29-1 від 19.06.2021 р.), районною адміністрацією Запорізької міської Ради м. Запоріжжя (довідка про впровадження № 20.01/01-19 від 09.09.2021 р.). Окремі теоретичні напрацювання дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Запорізького національного університету при викладанні таких дисциплін: “Публічне управління та адміністрування”, “Регіональне управління та місцеве самоврядування в Україні”, “Історія менеджменту”, (довідка про впровадження № 287/12 від 05.05.2021 р.).

Наукові положення, висновки й рекомендації, які виносяться на захист, розроблено здобувачем особисто. З 6 наукових праць, одноособно, в

дисертаційній роботі використано лише ті результати дослідження та ідеї, що належать особисто автору.

Основні результати досліджень оприлюднено й обговорено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: «Проблеми управління економічним потенціалом регіонів» (м. Запоріжжя, 2017 р), «Державне і муніципальне управління: теорія, методологія, практика (м. Запоріжжя, 2017 р.)»; «Державне управління в Україні: виклики та перспективи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 11–12 трав. 2018 р.», «Теорія і практика сучасної науки» м. Київ, 2018 р.

Повнота викладу в наукових публікаціях, захищених за темою дисертації, відсутність (наявність) порушень принципів академічної доброчесності. За темою дисертації опубліковано 13 наукових праць загальним обсягом 7,8 д.а., з них: 6 – статей в наукових фахових виданнях України, 1 – статтю в зарубіжних наукових виданнях, 6 – матеріали конференцій. Окремо, слід відмітити, що науковий доробок автора розміщено у відкритому доступі в профілі дослідника в Google Scholar, що вказує на активне використання дисертантом сучасних

Перелік та вивчення змісту опублікованих статей та тез доповідей на конференціях дозволяє визначити, що Акімов А.В. виконав вимоги пунктів 9, 11, 12 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 (зі змінами). На підставі цього апробацію результатів дисертаційної роботи Акімова А.В. слід вважати достатньою.

Аналіз наукових публікацій здобувача дає змогу стверджувати, що розкриті в них наукові положення мають практичну цінність і характеризуються високим рівнем самостійності роботи здобувача.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Дисертаційна робота, що подана до захисту присвячена надзвичайно складній і актуальній сьогодні проблемі електронного урядування в системі

місцевих громад. Безумовно, не всі положення роботи є беззаперечними, частина має дискусійний характер, а деякі потребують уточнення та додаткової аргументації.

Відзначаючи системність, ґрунтовність дослідження та його цілісність, є доцільним звернути увагу на деякі дискусійні положення.

1. Дисертантом достатньо глибоко досліджено зарубіжний досвід у реалізації електронного урядування, проте не визначено модель впровадження, яка б була б найбільш ефективною для впровадження в Україні.

2. Відзначаючи належний рівень дисертаційної роботи, слід зауважити, що практичні рекомендації автора ґрунтуються на проведеному аналізі нормативно-правової бази електронного урядування, за якою встановлено її низьку ефективність та невідповідність сучасним вимогам і завданням електронного урядування. Дисертант пропонує сформулювати концепцію впровадження електронного урядування в системі місцевих громад, поклавши її в основу майбутніх нормативних актів, що стосуються проблематики електронного урядування. Проте, нормативні акти, що регулюють сферу електронного урядування відносяться до компетенції вищого законодавчого органу – Верховної Ради, зміни до них можливі лише на даному рівні.

3. За змістом робота має більшою мірою теоретичний характер. У деяких параграфах відсутні приклади реалізації електронного урядування та практичне застосування.

4. В роботі та статтях здобувача згадується позитивний вплив електронного урядування на зниження корупції, проте механізм такої дії не визначений.

Разом з тим висловлені зауваження не ставлять під сумнів вагомість отриманих результатів та загальну позитивну оцінку виконаного дослідження.

Загальний висновок. Аналіз дисертації та наукових праць здобувача свідчить, що поставлена у дослідженні мета досягнута, основні завдання

успішно вирішені. Отримані результати мають теоретичне та практичне значення, можуть бути використані як в роботі органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських організацій, суб'єктів господарювання, так і в науковій діяльності.

Дисертаційна робота Акімова Андрія Володимировича на тему «Концептуальні основи електронного урядування в системі місцевих громад» є комплексним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що розкриває актуальні питання теорії та практики електронного урядування. Дисертаційне дослідження характеризується високим рівнем самостійної роботи, вираженою авторською позицією щодо формулювання висновків та рекомендацій, здатністю автора творче мислити, опрацювати теоретичний і практичний матеріал.

Зазначене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційна робота Акімова А.В. виконана з дотриманням норм академічної доброчесності, на належному теоретичному та практичному рівні, за своїм змістом, оформленням, актуальністю та глибиною вирішення наукових завдань й розроблення практичних рекомендацій відповідає вимогам, що передбачені Тимчасовим порядком присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 (зі змінами), а її автор, Акімов Андрій Володимирович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
доцент, директор Навчально-наукового інституту
управління, економіки та природокористування
Таврійського національного
університету ім. В.І. Вернадського

[Signature]
В.Г. Горник

Підпис В.Г. Горника засвідчує

[Signature]
Володимир Сидоренко
Сидоренко В.В.